

Pavel Frývaldský, *Cristo come Centro e Mediatore. La lettura della cristologia di Romano Guardini alla luce della teologia di san Bonaventura*, Mauritius: Edizioni Accademiche Italiana – Edizione Sant'Antonio 2018, 328 stran, ISBN 978-613-8-39119-7

CTIRAD VÁCLAV POSPÍŠIL

Kniha vyšla u příležitosti padesátého výročí od smrti Romana Guardiniho (1885–1968). V úvodu autor správně podotýká, že christologie zmíněného německého myslitele zatím nebyla obšírněji zpracována. Východiskem snahy kolegy Pavla Frývaldského je znalecům Bonaventury z Bagnoregia známá skutečnost, totiž že Guardiniho disertační práce pojednávala o soteriologii Serafického doktora a následně jeho habilitace o systémotvorných prvcích bonaventurovského myšlení. Usoustavnit to, co je samo v sobě jen velmi málo systematické, toť výzva, které se náš český kolega snaží učinit zadost právě tím, že chce číst Guardiniho prismaticem bonaventurovských inspirací, které nachází v jeho díle. Uvedenou intuici považuji za šťastnou především z hlediska interpretace Guardiniho spisů, nicméně jako znalec Bonaventury nemohu nekonstatovat, že myšlenkové dědictví středověkého církevního učitele je mnohem rozlehlejší než to, co z něho recipoval německý myslitel.

V první kapitole se setkáváme se stručnými údaji o životě R. Guardiniho. Její hlavní náplní je však zkoumání Guardiniho bonaventurovských studií. Není tajemstvím, že první Guardiniho práce věnovaná soteriologii Serafického doktora není skutečnými znalci považována za opravdu zdařilou. Naproti tomu druhá monografie je mnohem zralejší a hlavně věrnější Bonaventorovu myšlení jako takovému.

Druhá partie Frývaldského monografie je věnována tématu Kristova prostřednictví, respektive tomu, jak se bonaventurové inspirace promítají do Guardiniho myšlení. Jestliže do hry vstupují také Platón, Augustin a Dante, dovoluji si připomenout, že Bonaventura čerpal mnohé inspirace také z Aristotela, jehož ve svém díle cituje více než tisíckrát. Jestliže se praví, že Guardini podobně jako Bonaventura učí, že první člověk před hříchem mohl vstupovat do spásonosného kontaktu s Bohem prostřednictvím stvořených jsoucen pomocí kontemplace (s. 90), je to pravda, nicméně tato pozice je starší. Zastával ji například již Richard od Svatého Viktora, jímž se následně nechal inspirovat Bonaventura.

Na straně 92 se hovoří o tom, že Guardiniho koncepce zjevení vychází z teologie vtělení a že tato teologie zjevení není statická, protože do hry vstupují historické události Ježíšova života. V dané souvislosti bych si dovilil upozornit na silnou vypovídací hodnotu různých verzí kruhového schématu, které sledujeme v Bonaventurově díle (christologicko-storiologický kruh milosti).

Celkově třetí kapitola je věnována Kristu jako Prostředníkovi spásy, tedy soteriologii. Nejenom já považuji Guardiniho fixaci na rekonstrukci jednotlivých, vedle sebe stojících soteriologických teorií, které mají vysvětlovat, jak „funguje“ kříž coby prostředek vykoupení, za zcela neadekvátní přístup k soteriologickému myšlení Bonaventury z Bagnoregia, protože posledně zmíněný autor usiloval o harmonizaci mnoha soteriologických kategorií. To se mu zdařilo až v druhé fázi jeho tvorby pomocí triády: kříž očisťuje, osvěcuje, přivádí k dokonalosti. Na tomto základě platí, že jednotlivé efekty kříže působí v životě učedníka v souvislosti se stupněm jeho duchovního zrání. Toto velmi inspirativní propojení tak zvaného objektivního a subjektivního aspektu procesu spásy by bylo podle mého soudu třeba více zdůraznit. Bonaventura by navíc mohl být zmiňován v této partii dříve nejenom prostřednictvím druhotné literatury, jejíž výběr navíc působí poněkud neodůvodněně.

Specifickou pozornost jsem věnoval části III.2.1, kde se pojednává o tajemství pokory. To, co říká Guardini o této typicky křesťanské ctnosti, není nezajímavé, nicméně o tom, jak ji pojímal Bonaventura, toho německý myslitel mnoho nevěděl. Problém tkví v tom, že Bonaventura rozlišoval minimálně tři druhy pokory, z nichž jenom jeden je podle něj možno velmi opatrně připisovat Bohu. Výrok o tom, že Bůh je pokorný, se u Bonaventury nehledá právě snadno, nicméně danou záležitost je možno interpretačně prokázat. Literatura na toto téma není kdovíjak rozsáhlá, nicméně existuje. Když Guardini pokoru spojuje s odvahou nebo silou (str. 167), rozhodně to není inspirace bonaventurovská, nýbrž tomistická. Jestliže Guardini vnímá soteriologickou valenci události Ježíšova života (s. 184nn.), je to ostře v rozporu s Anselmovou koncepcí, v níž má soteriologickou valenci pouze smrt vydedukovaného Vykupitele. Byl si toho Guardini, který Anselmovu soteriologickou koncepci vychaloval, opravdu vědom? Jestliže Frývaldský taktně kritizuje Guardiniho výpovědi o poslušnosti v imanentní Trojici, je to každopádně správné (s. 87–188). Opravdu zajímavá je Guardiniho teze, podle níž byl Ježíš svobodný od sebe (s. 190). Trinitární a spirituální potencialita daného postřehu je veliká a zasluhovala by si větší rozvedení.

Konstatuje-li se, že velikonoční tajemství nepředstavuje jádro christologické reflexe německého myslitele (s. 204), pak je to evidentně kapitální odchylka od Bonaventurovy christologie a soteriologie.

Závěrečná kapitola pojednává o Kristu jako Prostředníkovi křesťanské existence a otvírá se prezentací Bonaventurova pojetí Krista jako Prostředníka milosti, což je spjato s tématem „*Verbum inspiratum*“. Jestliže v této partii narážíme na mnoho citací z Guardiniho, pak pouze dva odkazy na Bonaventurovo *Breviloquium* se mi jeví jako jen nepatrný dotek s bohatstvím toho, co se o dané problematice nachází ve spisech Serafického autora.

Po této partii následují v druhém oddílu čtvrté kapitoly další témata. Hned první, věnované pólům naší existence ve smyslu „nad“ a „uvnitř“, úzce souvisí s Bonaventurou, zejména s jeho koncepcí putování mysli do Boha. „In-existence“ Krista v nás působená Duchem svatým má opět hodně co do

činění s Bonaventurou. Poměrně specifické je pak téma kosmického Krista u Guardiniho.

Základní inspirace číst Guardiniho bonaventurovskou optikou je správná, nicméně systematizovat myšlení autora jako Guardini je úkol nadlidský, který se navíc stěžuje opíráním se o díla Bonaventury. S touto výzvou se český teolog vyrovnal rozhodně se ctí, byť v některých aspektech by znalec Bonaventury srovnání mezi oběma autory asi obohatil, zejména tam, kde vidí značné odlišnosti. Pokud se jedná o prezentaci Guardiniho christologie, v zásadě nelze mít námitky. Domnívám se, že právě tento aspekt díla kolegy Pavla Frývaldského je cenným vkladem do pokladnice nejen české katolické teologie.

doi: 10.14712/23363398.2020.50